

كيشه‌ی تووناكردنی ژینگه

ژيان له‌سەر زه‌وی دیتوانی له راونگه‌ی کاتیبه‌وه گه‌لێ پێشکه‌وتووتر بێ نه‌گه‌ر خۆی نه‌بوایه‌ته هۆی توونا کردنی خۆی، به‌و شێوه‌یه‌ی پێشتر کردویه، کاتێ تاقمێک له ته‌ک خانه‌یه‌یه‌کان ئوکسیژینیان پێک هینا و ئاتموسفیریان بۆ بوونه‌هرانی ئه‌و سه‌رده‌مه پێ ژه‌هراوی کرد. ژيان له‌سەر زه‌وی له‌و کاته‌وه زورجار تووشی مه‌ترسی بووه، به‌لام زیاتر له لایه‌ن په‌رسه‌ندن و گۆرانکارییه بیانیه‌که‌نه‌وه، بۆ وینه به‌هۆی پێکدادانی کۆرپه‌کانی ئاسمان، کاره‌ساتی گرکان، بۆمه له‌رزه و ئالوگۆری که‌ش و هه‌وا. ئه‌و کاره‌ساته سرووشتیانه نه‌مرۆش ده‌توانن پێک بێن به‌لام نه‌گه‌ری پێکدادانی کۆرپه‌ی ئاسمانی له‌گه‌ل زه‌وی به‌هۆی که‌مبوونه‌وه‌ی کۆرپه‌ی ناو بۆشایی که به‌ده‌وری رۆژدا ده‌خولینه‌وه، که‌متر بۆته‌وه. به‌ که‌م بوونه‌وه‌ی ئه‌و چه‌شن کاره‌ساته گۆباله سرووشتیانه، هۆمۆسایپینس و بوونه‌هرانیتری سه‌ر زه‌وی شانسی په‌رسه‌ندن و ژیانیان بۆ مسوگه‌ر کراوه. به‌لام ژيان له‌سەر زه‌وی به‌ شێوه‌یه‌کی جیددی به‌هۆی چه‌ندین کیشه‌ی ده‌روونی که له لایه‌ن مرۆفه‌وه دروست کراون له‌ژێر مه‌ترسیدایه. ئه‌و کیشه‌نه ده‌گه‌رینه‌وه بۆ زیدمه‌ویکردنی له راده‌به‌ده‌ری مرۆف، بۆ وینه گه‌وره‌بوونه‌وه‌ی حه‌شیمه‌تی سه‌ر زه‌وی له ماوه‌یه‌کی کورت به‌ هه‌لسه‌نگاندن له‌گه‌ل میژووی دوور و درێژی رابردووی ئه‌م پلانیته یا به‌هه‌ده‌ر دانی کانزا سرووشتیه‌کان که رۆلیکی حه‌یاتی بۆ درێژه‌پێدانی ژيانی بوونه‌هران له‌سەر زه‌وی ده‌گه‌رن.

سه‌ره‌رای په‌رسه‌ندنی خۆناسینی مرۆف و بلیمه‌تیبوونی، به هه‌لسه‌نگاندن له‌گه‌ل بوونه‌هرانیتر، ویده‌چی زۆربه‌ی مرۆف ئاگاداری بارو‌دوخ و مه‌ترسی تووناکردنی زه‌وی نه‌بن و هیزی بیه‌رکردنه‌میان کز بووبی و نه‌توانن پێش به‌ گه‌وره‌بوونه‌وه‌ی حه‌شیمه‌ت بگرن. مرۆفه هه‌زاره‌کان به‌رده‌وام خۆیان به‌ خۆرژگارکردن له ژيانی هه‌ژاری و خۆ تێرکردنه‌وه خه‌ریک کردوه. ده‌وله‌سه‌نده‌که‌نیش زیاتر به‌ کۆکردنه‌وه‌ی ما‌ل و دارایی و بیه‌مه‌کردنی کاتی بیه‌یه‌وه سه‌رقا‌ل کردوه. له‌وانه‌یه له

هممو مروڤي سهر ئهم جيهانه ۱ له سهدى مروڤ سهرى خوى بهو كيشه حهياتيهوه خهريك كردي. دياره ئيمكانى پنيكهانتى نهو كارمهساته روژ به روژ نيزيكتر دهبيتهوه و به پيى كات مروڤ زياتر ههستى بي دهكا و خهموخارى سرووشت دهبي، بهلام پلهى زوربوونهوى حهشمهت ههر وەك خوى ماوتهوه و زورينهى مروڤ كيشهكه به جيدي ناگرن. ۱ له سهدى حهشمهت دهكاته نيزيكهى ۷۰ مليون مروڤ، كه بهسهر پلانتي زهويدا بلاو بوونهوه. لهو ژمارهش زوربهيان پاسيف و ناچالاكن. نهوانهى چالاكيشن تهنيا له رووى ئينترهسهى كهسى خوياهوه و به بي پشتيوانيكردى هيزداران لهسهر گيرفانى خويان ليره و لهوى چالاكى دهكهن و مروڤ لهو مهترسيه مالمويرانكهه ناگادار دهكهنهوه.

نموونههكى پر به پيست تانكيريكى پر له رووى كون بوو كه له سهدى بيستهما دهبوو له ئوقيانوسى ئاتلانتيك نوقم بكرى. بو پلانتي زهوى و سلامهتى بوونههرانى باشترين ريگا نهوه بوو كه به شيويههكى گونجاو له جيههكى نهمن رابگيرتري ياخود له ناو ببردري. ريخراوى گرينيپس "Greenpeace" كه پاريزگاريى له زينگه دهكهن، پيش به نوقمكردى نهو تانكيره له ئاتلانتيك دهگرن و ناچاربان دهكهن به شيويههكى زانستى له ولاتى نوروژ له ژير زهوى له ناوى ببردري. هاوكات لهگهله كوكردهوهى كونسيتت بو له ناوبردى، لهوى چهند ساليك راگيرتري. له كوتاييدا به شيويههكى زانستى به بي نهوهى بتوانى مهترسيهكى مهزن بو زينگه ساز كا، لهناويان برد.

درتزهى ههيه ...